

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

**Εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου των
Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων**

Ομάδα μελέτης

**Αυγητίδης Β.
Νικολάου Κ.
Περδίκης Ι.
Πολύζου Π.**

Θεσσαλονίκη
2001

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	<u>σελ.</u>
Εισαγωγή	3
1. Η Ελληνική και Ευρωπαϊκή νομοθεσία για τις ΜΠΕ	4
1.1 Η Ευρωπαϊκή νομοθεσία για την ΕΠΕ	4
1.2 Το Ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο για τις ΜΠΕ	7
2. Προέγκριση χωροθέτησης	11
2.1 Εισαγωγή	11
2.2 Θεσμικό πλαίσιο	12
2.3 Ουσιαστικό περιεχόμενο της προέγκρισης χωροθέτησης	13
2.4 Ελλείψεις σχεδιασμού	14
2.5 Ολοκληρωμένος σχεδιασμός	15
2.6 Συμπεράσματα	16
2.7 Επίλογος	17
3. Ελλείψεις του θεσμικού πλαισίου των ΜΠΕ	18
3.1 Ελλείψεις στην εκπόνηση και στο περιεχόμενο των ΜΠΕ	18
3.2 Ελλείψεις στην αξιολόγηση των ΜΠΕ	31
3.3 Ελλείψεις στη δημοσιοποίηση των ΜΠΕ	34
3.4 Έλεγχος περιβαλλοντικών όρων	37
4. Προτάσεις εκσυγχρονισμού – συμπλήρωσης του θεσμικού πλαισίου των ΜΠΕ	40
Βιβλιογραφία	43

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μελέτη συντάχθηκε ύστερα από την απόφαση της Διοικούσας Επιτροπής του Τμήματος Κεντρικής Μακεδονίας του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας για ανάθεση σε ομάδα επιστημόνων της μελέτης του θέματος «Εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ)» και ειδικότερα: τη μελέτη της Ελληνικής και Ευρωπαϊκής νομοθεσίας, την επισήμανση ελλείψεων ή και ανακολουθιών και την υποβολή προτάσεων για εκσυγχρονισμό – συμπλήρωση του θεσμικού πλαισίου.

Με βάση τα παραπάνω, η μελέτη αποτελείται από τέσσερα μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της Ελληνικής και Ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Στο δεύτερο μέρος εξετάζεται το στάδιο της προέγκρισης χωροθέτησης ενός έργου, που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την αντιμετώπιση της αντίστοιχης ΜΠΕ. Στο τρίτο μέρος επιχειρείται ο εντοπισμός των σημαντικότερων ελλείψεων του θεσμικού πλαισίου των ΜΠΕ. Τέλος, στο τέταρτο μέρος διατυπώνονται προτάσεις για τον εκσυγχρονισμό και τη συμπλήρωση του θεσμικού πλαισίου των ΜΠΕ.

Η Ομάδα Μελέτης

Αυγητίδης Β., *Χημικός Μηχανικός*

Νικολάου Κ., *Δρ. Χημικός - Περιβαλλοντολόγος*

Περδίκης Ι., *Πολιτικός Μηχανικός*

Πολύζου Π., *Πολιτικός Μηχανικός – Περιβαλλοντολόγος MSc*

1. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

1.1 Η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για την Εκτίμηση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ).

Το 1985 η οδηγία 85/337 του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ήρθε να καλύψει ένα κενό που υπήρχε στην περιβαλλοντική νομοθεσία και πολιτική και καθιέρωσε την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ) ορισμένων έργων του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα πριν από την έγκριση και υλοποίησή τους. Έτσι, για πρώτη φορά εισάγονται ρυθμίσεις οι οποίες στηρίζονται στις βασικές αρχές της σύγχρονης πολιτικής περιβάλλοντος: πρόληψη, προφύλαξη και επανόρθωση κατά προτεραιότητα στην πηγή, καθώς και ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών στοιχείων στις άλλες πολιτικές. Κύριο χαρακτηριστικό της οδηγίας αποτελεί η προώθηση μιας δημοκρατικής διαδικασίας μέσα από την οποία διοίκηση, κοινό και υπεύθυνοι για την προώθηση διάφορων έργων καταλήγουν σε ένα αποδεκτό σχεδιασμό, λαμβάνοντας υπόψη για πρώτη φορά τις περιβαλλοντικές παραμέτρους. Σύμφωνα με αυτή την διαδικασία, διακρίνονται τρία στάδια:

- (a) Η παρουσίαση με ευθύνη του κυρίου του έργου, τόσο στις αρμόδιες αρχές περιβάλλοντος, όσο και στο κοινό, εκείνων των χαρακτηριστικών και πληροφοριών του έργου που σχετίζονται με την επίδρασή του στο περιβάλλον, σε μια μορφή μη τεχνικής περίληψης.
- (b) Η ενημέρωση και διαβούλευση του κοινού, έτσι ώστε να ληφθούν υπόψη οι θέσεις του.
- (c) Η απόφαση των αρμοδίων αρχών με ταυτόχρονη ενημέρωση του κοινού μέσα από ανοιχτές διαδικασίες για το τελικό αποτέλεσμα.

Η οδηγία επομένως αφορά περισσότερο στον καθορισμό μιας διαδικασίας και λιγότερο την επιβολή μιας συγκεκριμένης τεχνικής και μεθοδολογίας, ως προς την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Η έναρξη εφαρμογής της οδηγίας τον Ιούλιο του 1988, παρά την τριετή περίοδο προετοιμασίας της, δημιούργησε αρκετά προβλήματα σχετιζόμενα τόσο με την τυπική όσο και την ουσιαστική συμμόρφωση των κρατών μελών. Τα κυριότερα ήταν τα εξής:

1.1.1 Οι κατηγορίες έργων που καλύπτονται από την οδηγία

Η οδηγία 85/337/ΕΟΚ προβλέπει την ανάγκη διαδικασίας ΕΠΕ για όλα τα έργα τα οποία είναι πιθανό να προκαλέσουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Μια σειρά τέτοιων έργων, που πρέπει πάντα να υποβάλλονται σε ΕΠΕ, απαριθμούνται στο παράρτημα Ι, ενώ τα έργα του παραρτήματος ΙΙ υποβάλλονται σε ΕΠΕ εφόσον τα κράτη μέλη το κρίνουν απαραίτητο.

Ετσι, άλλες χώρες κάλυπταν όλες τις κατηγορίες και υποκατηγορίες έργων και άλλες μικρό σχετικά αριθμό υποκατηγοριών αφήνοντας ακάλυπτο σημαντικό αριθμό έργων. Το πρόβλημα έλυσε η τροποποίηση της οδηγίας, με την νέα οδηγία 97/11/ΕΕ, η οποία ρητώς αναφέρει ότι για τα έργα του παραρτήματος ΙΙ τα κράτη μέλη αποφασίζουν : α) κατά περίπτωση εξέτασης ή β) βάση κατωτάτων ορίων ή κριτηρίων που καθορίζει το κράτος μέλος

1.1.2 Διαβούλευση με το κοινό

Ορισμένα προβλήματα παρουσιάστηκαν αρχικά με την ενημέρωση και συμμετοχή του κοινού στην ΕΠΕ. Η τροποποιημένη οδηγία προβλέπει ότι ο κύριος του έργου μπορεί να ζητήσει τη γνωμοδότηση της αρμόδιας αρχής ως προς το ποιες πληροφορίες πρέπει να παράσχει, εξασφαλίζοντας έτσι καλύτερη συμμετοχή των αρμοδίων αρχών πριν την ΕΠΕ. Η ύπαρξη μιας μη τεχνικής περίληψης είναι απαραίτητη προκειμένου η παραπάνω πληροφόρηση να είναι προσιτή στο κοινό.

Στην Ελλάδα η ευθύνη εποπτείας της διαδικασίας αυτής εναπόκειται στο νομαρχιακό συμβούλιο, ενώ στην Ολλανδία υπάρχουν δύο στάδια, πρώτο για την καθιέρωση κατευθυντήριων γραμμών της ΕΠΕ και δεύτερο κατά την αξιολόγησή της πριν την λήψη της απόφασης οπότε προβλέπεται και δημόσια ακρόαση.

Η διαδικασία της διαβούλευσης με το κοινό είναι εξαιρετικής σημασίας γιατί συμβάλλει στην διαμόρφωση μιας σύγχρονης πολιτικής περιβάλλοντος. Ετσι, αφενός το κοινό ενημερώνεται σωστά, ευαισθητοποιείται και συμμετέχει στα θέματα που

αφορούν το περιβάλλον και αφετέρου περιορίζεται η οποιαδήποτε τάση αυθαιρεσίας από την πλευρά της διοίκησης.

Η διαδικασία αυτή δεν είναι κατ' ανάγκη μια διαδικασία 'πλειοψηφικής' έγκρισης του κοινού, αφού η διοίκηση δεν δεσμεύεται ως προς τις αποφάσεις της. Επιβάλλεται όμως να συνεκτιμήσει τα στοιχεία που προβάλλει το κοινό και να λάβει υπόψη τα αποτελέσματα της διαβούλευσης στην αιτιολόγηση της απόφασής της. Στο σημείο αυτό η τροποποιημένη οδηγία γίνεται περισσότερο σαφής και απαιτητική : «τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων και οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται βάση των άρθρων 5,6 και 7 πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της διαδικασίας χορήγησης αδείας»

Τέλος σε πολιτικό επίπεδο η διαδικασία αυτή είναι πολύ χρήσιμο στοιχείο, αφού θέτει υπόψη της πολιτικής ηγεσίας τις τάσεις, εκτιμήσεις και ανάγκες του κοινού σε θέματα περιβάλλοντος.

1.1.3 Λήψη αποφάσεων / παρακολούθηση

Η οδηγία προβλέπει την ενημέρωση του ενδιαφερόμενου κοινού για την λήψη των αποφάσεων και θέτει στην διάθεσή του το περιεχόμενο της απόφασης, τους κύριους λόγους της και το σκεπτικό της, ενώ η τροποποιημένη οδηγία προβλέπει επιπλέον, όπου απαιτείται «την περιγραφή των κύριων μέτρων, ώστε να αποφευχθούν να περιοριστούν και ει δυνατόν να επανορθωθούν οι σοβαρότερες δυσμενείς επιπτώσεις».

Ένα σοβαρό πρόβλημα που εντούτοις, παρά την τροποποίηση της οδηγίας, παραμένει είναι η παρακολούθηση του έργου και των ειδικών όρων που ενδεχομένως τίθενται σαν απαραίτητη προϋπόθεση για την ολοκλήρωσή του.

Εκτός όμως από τα προβλήματα διαδικασίας προέκυψαν και προβλήματα ουσίας και ποιότητας των ΕΠΕ. Ένα πρωταρχικό πρόβλημα ουσίας είναι η ικανοποιητική εξέταση εναλλακτικών λύσεων. Η αρχική οδηγία αναφέρεται στην ανάγκη εξέτασης εναλλακτικών λύσεων στο παράρτημα ΙΙΙ, αλλά συχνά στην πράξη διαπιστώθηκε ότι η εξέταση των εναλλακτικών λύσεων ήταν ατελής ή το έργο ως προς την θέση, φύση κ.λ.π. προαποφασίζόταν και συνεπώς η ΕΠΕ αφορούσε ένα προκαθορισμένο έργο. Η τροποποιημένη οδηγία έχει λάβει υπόψη και είναι αυστηρότερη στην διατύπωσή της στο θέμα αυτό.

Μετά τις γενικές βελτιώσεις που επιφέρει η τροποποιημένη οδηγία, είναι σαφές ότι η ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων τεχνικών πληροφοριών θα πρέπει να είναι ο επόμενος στόχος.

Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα από την εφαρμογή της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων έργων του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα, τονίζουμε ότι η οδηγία έχει συμβάλλει θετικά :

- (a) Στη θεώρηση των περιβαλλοντικών στοιχείων κατά την εκτέλεση έργων σε διάφορους τομείς με αποτέλεσμα την προστασία του περιβάλλοντος.
- (b) Την προώθηση της ενσωμάτωσης των στοιχείων του περιβάλλοντος σε άλλες πολιτικές
- (c) Στην δημιουργία διαλόγου μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, οργανισμών και ενδιαφερόμενου κοινού
- (d) Στην ανάπτυξη μεθοδολογιών για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Η τροποποίηση της αρχικής οδηγίας μετά από μια πρώτη περίοδο εφαρμογής της ήρθε να βελτιώσει ορισμένα θέματα τόσο διαδικασίας όσο και ουσίας. Σε συνδυασμό με την πρόταση της Επιτροπής για την Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση σε επίπεδο προγραμμάτων και περιφερειακών σχεδίων, η τροποποίηση αυτή αναμένεται ότι θα συμβάλει δίνοντας νέα ώθηση στην Εκτίμηση των περιβαλλοντικών Επιπτώσεων με αναμφίβολα θετικά αποτελέσματα για το περιβάλλον.

1.2 Το Ελληνικό Νομοθετικό πλαίσιο για τις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Στην εξέλιξη της ελληνικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας διακρίνονται δύο ορόσημα. Το πρώτο συνέβη στα μέσα της δεκαετίας του '70 και συγκεκριμένα το 1975, όταν η Ε' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων ψήφισε το Σύνταγμα, που με μερικές τροποποιήσεις του 1986, ισχύει μέχρι σήμερα. Έτσι στο άρθρο 24 του θεμελιώδους Νόμου του ελληνικού Κράτους αναφέρεται ότι:

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Για την διαφύλαξή του το κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα...»

Το δεύτερο μεγάλο ορόσημο στην παραγωγή περιβαλλοντικής νομοθεσίας στη χώρα μας είναι ο Νόμος 1650/86 που κωδικοποίησε ότι είχε προϋπάρξει και έβαλε τις προϋποθέσεις για την περαιτέρω εξέλιξη στον τομέα αυτόν.

Ο Ν.1650/86 αποτέλεσε το θεσμικό πλαίσιο που εναρμόνισε την Ελληνική νομοθεσία με την Κοινοτική και ειδικότερα στα άρθρα 3 έως 6 προσάρμοσε την εκπόνηση της ΕΠΕ με την πρόβλεψη δύο σταδίων, αυτού της Μελέτης Προέγκρισης Χωροθέτησης (ΜΠΧ) και της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ).

Για την ολοκλήρωση του νομικού πλαισίου που διέπει την εφαρμογή του θεσμού της ΕΠΕ, ο Ν.1650/86 συμπληρώθηκε με τις Υπουργικές Αποφάσεις:

- ΚΥΑ 69269/5387/25-10-90, που χωρίζει τα έργα σε κατηγορίες, προσδιορίζει τις διαδικασίες χωροθέτησης και έγκρισης περιβαλλοντικών όρων και καθορίζει το περιεχόμενο των αντίστοιχων μελετών.

- ΚΥΑ 75308/5512/26-10-90, που προσδιορίζει τον τρόπο δημοσιοποίησης των ΜΠΕ.

- ΚΥΑ 33361/5-7-91 που καθορίζει τους φορείς που εγκρίνουν τους περιβαλλοντικούς όρους

Ως βασικοί στόχοι του Ν.1650, όπως αυτοί αναπτύσσονται στο ίδιο του το κείμενο, είναι :

(α) Η αποτροπή της ρύπανσης και γενικότερα της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και η λήψη όλων των αναγκαίων για τον σκοπό αυτό προληπτικών μέτρων

(β) Η διασφάλιση της ανθρώπινης υγείας από τις διάφορες μορφές υποβάθμισης του περιβάλλοντος και ειδικότερα από την ρύπανση και τις οχλήσεις

(γ) Η προώθηση της ισόρροπης ανάπτυξης του εθνικού χώρου συνολικά και των επιμέρους γεωγραφικών και οικιστικών ενοτήτων του και μέσα από την ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος

(δ) Η διασφάλιση της δυνατότητας ανανέωσης των φυσικών πόρων και η ορθολογική αξιοποίηση των μη ανανεώσιμων ή σπάνιων σε σχέση με τις τωρινές και τις μελλοντικές ανάγκες και με κριτήρια την προστασία του Περιβάλλοντος

(ε) Η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας των φυσικών οικοσυστημάτων και η διασφάλιση της αναπαραγωγικής τους ικανότητας

(φ) Η αποκατάσταση του περιβάλλοντος

Το παραπάνω θεσμικό πλαίσιο έθεσε για πρώτη φορά στη διαδικασία των έργων το φάσμα των περιβαλλοντικών παραγόντων, φυσικών και ανθρωπογενών, υποχρεώνοντας τους φορείς των έργων να ασχοληθούν με συγκεκριμένο τρόπο με την προστασία τους. Η προσπάθεια εφαρμογής του στον προγραμματισμό των έργων, που ξεκίνησε ουσιαστικά από το 1990 με την ΚΥΑ 69269/5387/25-10-90, έδειξε τις θετικές του πλευρές, αλλά και τις ανεπάρκειες και αδυναμίες του.

Η ΚΥΑ 69269/5387/25-10-90 έρχεται στην ουσία να υλοποιήσει μερικές από τις πιο βασικές επιταγές του Ν.1650 και κατά κύριο λόγο τα άρθρα του 3,4 και 5. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά του βασικού περιεχόμενου των άρθρων 3,4 και 5 και ταυτόχρονα σχολιάζεται το πολύ σημαντικό περιεχόμενο της ΚΥΑ 69269/5387/25-10-90. Έτσι, με το παραπάνω θεσμικό πλαίσιο:

- (a) Καθορίζονται τα κριτήρια για την κατάταξη των έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον. Δίνεται έτσι η δυνατότητα διαφοροποίησης της κατάταξης προκειμένου να προστατευθεί καλύτερα το περιβάλλον. Τα έργα και οι δραστηριότητες κατατάχθηκαν σε τρεις κατηγορίες που χαρακτηρίζονται σαν κατηγορία Α (ομάδα Ι, και ΙΙ) και κατηγορία Β.
- (b) Καθιερώνεται για νέα έργα και δραστηριότητες της πρώτης (Α) κατηγορίας η προέγκριση χωροθέτησης. Εξετάζεται δηλαδή, αν με πολύ γενικά χωροταξικά και περιβαλλοντικά κριτήρια, είναι δυνατή η υλοποίηση ενός έργου. Επίσης ελέγχεται σε αρχικό επίπεδο η δυνατότητα της τεχνολογίας να προστατεύσει το περιβάλλον και μετά δίνεται μια καταρχήν θετική ή αρνητική απάντηση.
- (c) Θεσπίζεται η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων. Η έγκριση αυτή αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την χορήγηση άδειας εγκατάστασης ή για την επέκταση, τον εκσυγχρονισμό ή την μετεγκατάσταση υφιστάμενων έργων και δραστηριοτήτων. Η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων διαφοροποιείται ανάλογα με την κατηγορία στην οποία υπάγεται η συγκεκριμένη δραστηριότητα ή το συγκεκριμένο έργο. Έτσι, για τα έργα της ΑΙ κατηγορίας η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων απαιτεί υποβολή πλήρους Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων με βάση τον Πίνακα Ι της σχετικής ΚΥΑ 69269. Για τα έργα της ΑΙΙ κατηγορίας η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων γίνεται με την υποβολή πλήρους Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων με βάση τον Πίνακα ΙΙ της σχετικής ΚΥΑ 69269, εφόσον αυτή απαιτηθεί. Προκειμένου για την περιβαλλοντική αδειοδότηση

των έργων και των δραστηριοτήτων της Β κατηγορίας υποβάλλεται το ερωτηματολόγιο του Πίνακα ΙΙΙ της ανωτέρω ΚΥΑ.

- (d) Καθορίζονται οι άξονες του περιεχόμενου μιας Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, όπως αυτοί αναφέρονται στους σχετικούς Πίνακες της ΚΥΑ 69269.
- (e) Προβλέπεται στάδιο δημοσιοποίησης κατά την διάρκεια αξιολόγησης έργων και δραστηριοτήτων της Α κατηγορίας, που εξειδικεύεται με την ΚΥΑ 75308/5512/26-10-90. Το στάδιο αυτό αφορά τον δημόσιο έλεγχο της μελέτης που υποβάλλεται και των προτεινόμενων όρων. Έτσι κάθε μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων πριν την έγκρισή της τίθεται υπόψη του οικείου Νομαρχιακού Συμβουλίου, το οποίο ενημερώνει πολίτες και φορείς για να εκφράσουν την γνώμη τους.
- (f) Καθορίζονται οι αρμόδιες κάθε φορά κεντρικές, περιφερειακές ή νομαρχιακές υπηρεσίες περιβάλλοντος για την υποβολή προς έγκριση των ΜΠΧ και ΜΠΕ
- (g) Καθορίζονται οι αρμόδιες υπηρεσίες που έχουν κάθε φορά την ευθύνη παρακολούθησης της εφαρμογής των περιβαλλοντικών όρων.

Στο διάστημα που μεσολάβησε από την υιοθέτηση της κοινοτικής οδηγίας 85/337, δηλαδή από το 1990 που εφαρμόζεται η ΚΥΑ 69269, εκδόθηκαν συμπληρωματικές Υπουργικές αποφάσεις και εγκύκλιοι, με τις οποίες βελτιώθηκε η εφαρμογή του νέου θεσμού.

Έτσι, εκδόθηκαν αποφάσεις που αφορούσαν στην αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών έγκρισης των ΜΠΧ και ΜΠΕ, όπως η ΚΥΑ 95209/16-11-94, η ΚΥΑ 82743/20-9-95, η ΚΥΑ 47159/17-6-96, η ΚΥΑ 82742/25-9-95 και πρόσφατα ο Ν.2647/22-10-98. Επίσης εκδόθηκε το ΠΔ 256/98 που αφορά στην θεσμοθέτηση της κατηγορίας (27) του μελετητικού πτυχίου των περιβαλλοντικών μελετών.

Συντάχθηκαν εγκύκλιοι που καθόρισαν προσωρινές προδιαγραφές ΜΠΧ και ΜΠΕ για διάφορες κατηγορίες έργων, όπως η εγκύκλιος 17/94, η 37/94 κ.α. και επίσης εγκύκλιοι (37/95) που ενέταξαν τα στάδια της ΜΠΧ και ΜΠΕ στην αλληλουχία των τεχνικών μελετών ενός έργου.

Η επικείμενη συμμόρφωση του νομοθετικού μας πλαισίου με την τροποποιημένη κοινοτική οδηγία 97/11 και με τα θέματα που τίθενται στην παράγραφο 1.1, δίνουν την ευκαιρία για την κατάθεση και αξιοποίηση της σχεδόν δεκάχρονης εμπειρίας του θεσμού, της συμπλήρωσης και της βελτίωσής του.

2. ΠΡΟΕΓΚΡΙΣΗ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ

2.1 Εισαγωγή

Στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας τα περιβαλλοντικά προβλήματα συνοψίζονται στις εξής βασικές κατηγορίες:

- Η υποβάθμιση ποιότητας ζωής στο δομημένο περιβάλλον οφείλεται στους μεγάλους συντελεστές δόμησης, την έλλειψη κοινόχρηστων και κοινωφελών λειτουργιών, την ανάμιξη χρήσεων γης και γενικά στην ανάπτυξη των οικισμών χωρίς σχεδιασμό, πρόβλεψη και όραμα. Οι ρυθμίσεις των ΓΠΣ, που εκπονήθηκαν στα πλαίσια της ΕΠΑ, καθώς και οι επιλογές του ΡΣ σε ότι αφορά στη Θεσσαλονίκη δημιουργούν προϋποθέσεις αναβάθμισης στο βαθμό που προωθείται η υλοποίησή τους. Εξάλλου οι ελλείψεις περιβαλλοντικών όρων και ελέγχου λειτουργίας των ρυπογόνων εγκαταστάσεων καθώς και οι ελλείψεις υποδομών (βιολογικοί κ.ά) υποβάθμισαν το Θερμαϊκό και τις τουριστικές ακτές.
- Στους περιαστικούς χώρους, η έλλειψη σχεδιασμού σε συνδυασμό με τις δυνατότητες που παρέχει το θεσμικό πλαίσιο της εκτός σχεδίου δόμησης, δημιουργεί προβλήματα που υποθηκεύουν την ορθολογική ανάπτυξη των πόλεων και συγχρόνως εξαντλούν τους υπάρχοντες φυσικούς πόρους (γεωργική γη, δάση, νερό κ.ά). Οι ελλείψεις υποδομών ωθούν τις τάσεις ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων σε ευαίσθητες περιοχές με καταστροφικές συνέπειες στο περιβάλλον (μικρή Βόλβη).
- Στον αγροτικό χώρο οι ελλείψεις μελετών υδατικού ισοζυγίου ανά υδρολογική λεκάνη, η υπεράντληση του υπόγειου υδροφόρου συστήματος, η υπερεκμετάλλευση της γης με την αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων, η διάσπαρτη δόμηση ρυπογόνων δραστηριοτήτων και οι ελλείψεις υποδομών (βιολογικοί, ΧΥΤΑ κ.ά) στους μικρούς ή μεγάλους οικισμούς έχουν δημιουργήσει προβλήματα που εντοπίζονται κυρίως στη γήρανση του εδάφους στη ρύπανση των υδροφορέων

και της θαλάσσιας περιοχής απορροής τους καθώς και στην εξάντληση και ρύπανση των υπόγειων υδάτων.

- Στον παραθαλάσσιο χώρο (Πιερία – Χαλκιδική – Θεσσαλονίκη – Σέρρες) η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος οφείλεται κυρίως στην τάση άναρχης ανάπτυξης β' κατοικίας χωρίς σχεδιασμό και πολιτική.

Όλα τα παραπάνω αποδεικνύουν ότι οι βασικές αιτίες των προβλημάτων ανάγονται στη χωρίς σχεδιασμό χωροθέτηση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και αναγκών και βέβαια στην ανάπτυξη χωρίς πρόγραμμα ποιότητας ζωής και προστασίας του περιβάλλοντος. Η προέγκριση χωροθέτησης επομένως δεν είναι μια απλή διαδικασία όπως συνήθως αντιμετωπίζεται. Είναι μια πράξη αναγκαία για την καταρχήν εκτίμηση της καταλληλότητας του υποδοχέα, η αποτελεσματικότητα της οποίας εξαρτάται από πολλές παραμέτρους τις οποίες θα εξετάσουμε στη συνέχεια.

2.2 Θεσμικό πλαίσιο

Η προέγκριση χωροθέτησης, σύμφωνα με την ΚΥΑ 69269/9 αφορά στην πραγματοποίηση νέων έργων ή δραστηριοτήτων καθώς και στον εκσυγχρονισμό ή επέκταση υφισταμένων εφόσον αυτές επιφέρουν ουσιαστικές διαφοροποιήσεις οι οποίες έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Τα έργα ή δραστηριότητες που απαιτούν την προέγκριση χωροθέτησης είναι:

- Τα νέα έργα ή δραστηριότητες της κατηγορίας Α ομάδα Ι
- Τα νέα έργα ή δραστηριότητες της κατηγορίας Α ομάδα ΙΙ

Για τα έργα β' κατηγορίας δεν απαιτείται προέγκριση χωροθέτησης παρά μόνο έγκριση περιβαλλοντικών όρων.

Μια πρώτη ανάγνωση της 69269/90 μας δίνει τις εξής παρατηρήσεις:

- Η κατάταξη των έργων ή δραστηριοτήτων στις κατηγορίες ΑΙ ΑΙΙ και β δεν αντιστοιχεί στην κατηγοριοποίηση της ΕΣΥΕ.
- Η εξέταση των χρήσεων γης είναι υποβαθμισμένη στο ερωτηματολόγιο για τα έργα και δραστηριότητες β' κατηγορίας.

- Απαιτείται ολοκλήρωση της αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων για το χειρισμό των θεμάτων σύμφωνα με την αρχή:

ΑΙ - Κεντρικές υπηρεσίες

ΑΠ - Περιφερειακές υπηρεσίες

β - Νομαρχιακές υπηρεσίες.

2.3 Ουσιαστικό περιεχόμενο της προέγκρισης χωροθέτησης

Η διαδικασία προέγκρισης χωροθέτησης αναφέρεται ρητά στην ΚΥΑ 69269/90. Η αρμόδια υπηρεσία στην οποία υποβάλλεται το αίτημα καθώς και οι συναρμόδιες κεντρικές ή περιφερειακές υπηρεσίες, εντός των προθεσμιών που ορίζονται, εξετάζουν το φάκελο με στόχο να διασφαλίσουν τη συμβατότητα του έργου ή της δραστηριότητας με τις χρήσεις γης και τα προγράμματα ανάπτυξης της περιοχής. Έτσι για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση και ανάλογα με το χαρακτήρα της περιοχής και το είδος της δραστηριότητας πρέπει να εξετάζονται κατά περίπτωση:

- Οι κατευθύνσεις υπάρχοντος τυχόν χωροταξικού σχεδίου ή ειδικής χωροταξικής μελέτης ή τοπικού αναπτυξιακού προγράμματος.
- Τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ) τα Ρυμοτομικά Σχέδια, οι οροθετήσεις οικισμών.
- Οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) θεσμοθετημένες ή μη.
- Η παραγωγικότητα της γης.
- Ο χαρακτήρας της γης (Δασική, γεωργική κλπ).
- Οι υπάρχοντες αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία.
- Οι αποστάσεις από οικισμούς ή δραστηριότητες σύμφωνα με το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο.
- Οι αποστάσεις από ποταμούς – αιγιαλό και ρέματα, δίκτυα (φυσικό αέριο, ΔΕΗ κ.ά)
- Οι προστατευόμενες περιοχές και οι δεσμεύσεις που προσδιορίζονται από το περιεχόμενό τους (RAMSAR, NATURA), οδηγία για τα πουλιά, βιότοποι, περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Εδώ θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι όπου υπάρχει θεσμοθετημένος σχεδιασμός χρήσεων γης είναι δεσμευτικός. Αυτό σημαίνει ότι η αιτούμενη χωροθέτηση απαλλάσσεται από τη διαδικασία προέγκρισης χωροθέτησης (ΓΠΣ, Ρυμοτομικά Σχέδια, ΒΙΠΑ, ΒΙΟΠΑ, ΒΕΠΕ κ.ά).

Όπου υπάρχει σχεδιασμός, ο οποίος για διάφορους λόγους δεν έχει θεσμοθετηθεί άλλος έχει προσδιοριστεί μετά από συμμετοχικές διαδικασίες, εφαρμόζεται αν από τη διαδικασία της προέγκρισης χωροθέτησης δεν προκύψει σοβαρό πρόβλημα.

Ελλείπει σχεδιασμού συνεκτιμώνται τα παραπάνω αναφερόμενα σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 6 του Νόμου 2242/94 ο οποίος τροποποίησε ορισμένες διατάξεις του Ν. 1337/83.

2.4 Ελλείψεις σχεδιασμού

Όπως έχει γίνει κατανοητό η σωστή χωροθέτηση προλαμβάνει τις δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων ολοκληρώνεται στη συνέχεια με τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, την έγκριση περιβαλλοντικών όρων και τον έλεγχο της τήρησης των όρων.

Η σωστή όμως χωροθέτηση προϋποθέτει ολοκληρωμένο σχεδιασμό που να διασφαλίζει την αειφορία στην ανάπτυξη.

Ολοκληρωμένος σχεδιασμός των πόλεων και οικισμών της χώρας επιχειρήθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα με την ΕΠΑ και το Ν. 1337/83. Ολοκληρώθηκαν σε μεγάλο βαθμό τα ΓΠΣ οι επεκτάσεις οικισμών και οι οριοθετήσεις οικισμών κάτω των 2000 κατοίκων. Τα χωροταξικά σχέδια των Νομών δεν εμπεριείχαν την αναπτυξιακή και περιβαλλοντική διάσταση και χρησιμοποιήθηκαν μόνο για τον προσδιορισμό της ανάπτυξης των οικισμών. Οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) δεν προωθήθηκαν παρά μόνο ελάχιστες που συνδέονταν με την ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας. Το αυτό συνέβη και με τις αναθεωρήσεις των σχεδίων πόλεων σύμφωνα με τις κατευθύνσεις των ΓΠΣ. Η εξήγηση είναι προφανής. Οι φορείς που συμμετείχαν στο σχεδιασμό προώθησαν τις επεκτάσεις οι οποίες κατά τεκμήριο δημιουργούν υπεραξίες στα εντασσόμενα γήπεδα ενώ οι αναθεωρήσεις σχεδίων πόλεων όπως και οι ΖΟΕ έχουν δεσμεύσεις στις χρήσεις γης τους συντελεστές δόμησης κ.ά. Η αδυναμία αυτή αίρεται με το Νέο Οικιστικό Νόμο 2508/97 όπου τα όρια των ΓΠΣ ταυτίζονται με τα

διοικητικά όρια του δήμου. Έτσι με την έγκριση των ΓΠΣ εγκρίνονται ταυτόχρονα και οι χρήσεις γης και οι όροι και περιορισμοί δόμησης της ευρύτερης περιοχής (ΖΟΕ).

2.5 Ολοκληρωμένος σχεδιασμός

(Αναπτυξιακός – Χωροταξικός – Περιβαλλοντικός).

- Κατευθύνσεις πολιτικής της Ε.Ε.

Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη αποτυπώνεται στο πρόγραμμα δράσης 1992 – 2000.

Στους γενικούς στόχους για την αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων, περιλαμβάνεται ο ολοκληρωμένος έλεγχος ρύπανσης, η μείωση της κατανάλωσης των μη ανανεώσιμων πόρων, μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος της δημόσιας υγείας και ασφάλειας κ.ά. Διαμορφώνεται επίσης κεντρικός σχεδιασμός και συγκροτημένη πολιτική για τη χωροταξία. Με στόχο την αειφορία οι φορείς (κράτη-μέλη) του σχεδιασμού οφείλουν να βελτιστοποιούν το συνδυασμό βιομηχανίας, ενέργειας, μεταφορών, κατοικίας, αναψυχής, τουρισμού, βοηθητικών υπηρεσιών και υποδομών, σύμφωνα με τη συμβατότητα και τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος. Η οικονομική και κοινωνική συνοχή ενισχύονται από μια γενική θεώρηση της κοινοτικής χωροταξίας κατά τρόπο που να υπολογίζει τις πολιτικές τόσο της κοινότητας όσο και των κρατών-μελών της.

- Σε εθνικό επίπεδο η διαμόρφωση μιας Εθνικής Στρατηγικής ανάπτυξης επιχειρείται για πρώτη φορά με την ευκαιρία της απορρόφησης των κονδυλίων του 1ου και 2ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Μέσω αυτής προσδιορίζεται σε ένα βαθμό και ο ρόλος της κάθε Περιφέρειας.

Με αντίστοιχα επιχειρησιακά προγράμματα κάθε Υπουργείο διαμορφώνει το πλαίσιο άσκησης μέτρων και ενεργειών στοχεύοντας στην ορθολογική ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό του τομέα ευθύνης του.

- Από το 1994 επιχειρείται η αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου της Χωροταξίας. Στις 7.10.99 ψηφίστηκε ο Ν.2742/99 (ΦΕΚ 207^Α) «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη».
- Μέσω του 2ου ΚΠΣ διαμορφώνεται επίσης ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης για την προώθηση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού. Ήδη οι Μελέτες των Χωροταξικών Σχεδίων των Περιφερειών βρίσκονται στο γ' στάδιο.

- Στην Περιφέρεια Κ.Μ. έχουν εγκριθεί επίσης οι περιοχές NATURA, η οδηγία για τα πουλιά και προωθούνται τα διαχειριστικά σχέδια των τριών περιοχών RAMSAR.

Για την ολοκλήρωση του σχεδιασμού απαιτούνται:

- Η διαμόρφωση Εθνικού Χωροταξικού Σχεδίου που θα τροφοδοτείται και συγχρόνως θα κατευθύνει τα χωροταξικά σχέδια των Περιφερειών σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται από τον Ν.2742/99. Το ΕΧΣ πρέπει να προσαρμόζεται στο βαθμό που απαιτείται με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη χωροταξία και την αειφόρο ανάπτυξη.
- Η ολοκλήρωση των Χωροταξικών Σχεδίων των Περιφερειών.
- Οι απαιτούμενες για κάθε Περιφέρεια υποκείμενες μελέτες (χωροταξικά Νομών, ειδικές χωροταξικές μελέτες κ.ά).\
- Ενεργοποίηση του Νέου οικιστικού Νόμου 2508/97 με την προώθηση των ΓΠΣ και ΣΧΟΑΠ.

2.6 Συμπεράσματα

- Οι ελλείψεις γενικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού, χωροταξικών σχεδίων των Περιφερειών και υποκειμένων μελετών, καθώς και οι ελλείψεις προδιαγραφών ΜΠΕ δεν διευκόλυναν τη διαμόρφωση τεκμηριωμένων προτάσεων για την ορθολογική ανάπτυξη στο χώρο έργων και προγραμμάτων που χρηματοδοτήθηκαν από την Ε.Ε. με τα ΚΠΣ.
- Απαιτείται εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου της εκτός σχεδίου δόμησης, προώθηση του Εθνικού Κτηματολογίου και διαμόρφωση πολιτικής γης.
- Οι μέχρι σήμερα θεσμοθετημένες χρήσεις γης μέσω των ΓΠΣ και ΖΟΕ είχαν χωρικό χαρακτήρα, που κυρίως ικανοποιούσε τις επεκτάσεις των οικισμών ή την ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας. Η απουσία των παραμέτρων ανάπτυξης και περιβάλλοντος είναι εμφανής.
- Υπήρξε έλλειψη στρατηγικής στο σχεδιασμό χωροθέτησης μεγάλων έργων (οδικοί άξονες, ΒΠΑ, ΒΙΟΠΑ, ιχθυοκαλλιέργειες, λιμάνια, μαρίνες, παραθεριστική κατοικία κ.ά). Οι επιλογές αυτές δεν υποστηρίχθηκαν από αντίστοιχους ΜΠΕ στρατηγικού χαρακτήρα.

- Η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης λειτούργησε θετικά ως προς τη συνειδητοποίηση φορέων και πολιτών για την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος, επιμήκυνε όμως το χρόνο υλοποίησης έργων και προγραμμάτων.
- Η έλλειψη ολοκληρωμένου σχεδιασμού, προδιαγραφών ΜΠΕ και μηχανισμών ελέγχου τήρησης των περιβαλλοντικών όρων, επέτειναν το γραφειοκρατικό χαρακτήρα της περιβαλλοντικής αδειοδότησης σε βάρος του ουσιαστικού περιεχομένου της.

2.7 Επίλογος

Μέχρι την ολοκλήρωση του Χωροταξικού Σχεδιασμού και των υποκείμενων ρυθμίσεων η προέγκριση χωροθέτησης έχει μεγάλη βαρύτητα εφόσον καλείται να εκτιμήσει αποσπασματικά την αναγκαιότητα και νομιμότητα της χωροθέτησης του έργου ή της δραστηριότητας και να προεκτιμήσει τις επιπτώσεις της στο περιβάλλον.

Επειδή τα θέματα χωροθέτησης δεν αφορούν στην εφαρμογή συγκεκριμένου Νόμου αλλά τίθενται στην κρίση υπηρεσιών και φορέων, η προέγκριση χωροθέτησης απαιτεί σοβαρή και τεκμηριωμένη αντιμετώπιση με στόχο να καλύψει ελαχιστοποιώντας τις επιπτώσεις στο περιβάλλον, την έλλειψη του ολοκληρωμένου σχεδιασμού.

3. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΩΝ ΜΠΕ

3.1 Ελλείψεις στην εκπόνηση και στο περιεχόμενο των ΜΠΕ

3.1.1 Υφιστάμενες Ρυθμίσεις

Το περιεχόμενο των ΜΠΕ για τις τρεις κατηγορίες έργων και δραστηριοτήτων καθορίζονται σύμφωνα με τα άρθρα 6 και 7 της ΚΥΑ 69269/90 και πιο συγκεκριμένα:

- στον Πίνακα 1 του άρθρου 16 για έργα και δραστηριότητες της Ομάδας I της Πρώτης (Α΄) κατηγορίας
- στον Πίνακα 2 του άρθρου 16 για έργα και δραστηριότητες της Ομάδας II της Πρώτης (Α΄) κατηγορίας και
- στον Πίνακα 3 του άρθρου 16 για έργα και δραστηριότητες της Δεύτερης (Β΄) κατηγορίας.

Σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, οι ΜΠΕ περιέχουν τέσσερις βασικές ενότητες:

- περιγραφή υφιστάμενης κατάστασης.
- περιγραφή έργου ή δραστηριότητας.
- αξιολόγηση επιπτώσεων του έργου ή της δραστηριότητας τόσο κατά την κατασκευή όσο και κατά τη λειτουργία του και
- προτεινόμενα μέτρα περιορισμού των αρνητικών επιπτώσεων.

3.1.2 Ελλείψεις Θεσμικού Πλαισίου

Τα περιεχόμενα των ΜΠΕ, όπως προδιαγράφονται στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, παρουσιάζουν μια σειρά από ελλείψεις, όπως παρουσιάζονται κατωτέρω:

1. Προδιαγραφών για την εκτίμηση ορισμένων κατηγοριών επιπτώσεων, οι οποίες σήμερα παραλείπονται ή υποτιμούνται.

Ως τέτοιες αναφέρονται οι επιπτώσεις:

- στην υφιστάμενη κατάσταση σε περίπτωση μη πραγματοποίησης του προτεινόμενου έργου ή της δραστηριότητας (zero-option).
- της συνέργειας των κατά περίπτωση επιπτώσεων, με αποτέλεσμα η συνολική επίπτωση να διαφοροποιείται σημαντικά από την απλή άθροιση των επιμέρους επιπτώσεων.
- στη φύση και το τοπίο.
- στην επάρκεια των υπάρχοντων έργων υποδομής και στην τυχόν δημιουργούμενη ανάγκη κατασκευής νέων.
- της διάθεση των παραγόμενων στερεών αποβλήτων.

Επιπλέον παρατηρείται παράλειψη παραμέτρων για ορισμένες κατηγορίες επιπτώσεων, όπως π.χ. της παραμέτρου του όζοντος για την ποιότητα της ατμόσφαιρας (περιλαμβάνονται μόνο η σκόνη, ο καπνός, τα αιωρούμενα σωματίδια και τα αερολύματα).

2. Προδιαγραφών ποσοτικής εκτίμησης των επιπτώσεων του έργου ή της δραστηριότητας, με αποτέλεσμα να υποβάλλονται ποιοτικές εκτιμήσεις, χαρακτηριζόμενες από υποκειμενικότητα.

Ως τέτοιες ελλείψεις αναφέρονται η πρόβλεψη:

- Χρήσης μαθηματικών μοντέλων ποσοτικής εκτίμησης των επιπτώσεων (π.χ. διασποράς των αέριων ρύπων).
- Χρήσης διεθνώς αναγνωρισμένων μεθοδολογιών ποσοτικής εκτίμησης των επιπτώσεων, όπως:
 - θορύβου, όπως έχει προβλεφθεί για τα συγκοινωνιακά έργα με σχετικές εγκυκλίους του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.
 - αέριων ρύπων, π.χ. CORINAIR
 - δονήσεων, ιδιαίτερα στις αστικές περιοχές
 - ποιότητας των παραγόμενων στερεών αποβλήτων, π.χ. τοξικότητα

- ποιότητας εδάφους, π.χ. βοσκοϊκανότητα, θρεπτικά συστατικά, βαριά μέταλλα, τοξικά
- ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας
- επικινδυνότητας, πέρα από τις γενικές αναφορές του Πίνακα 3 της ΚΥΑ 69269/90 σε κινδύνους καταστροφών, εκρήξεων κλπ.
- Προσδιορισμού του εύρους της περιοχής επιρροής ανά κατηγορία επίπτωσης καθώς και της έντασης της επίπτωσης εντός του εύρους επιρροής.

3.1.3 Παρουσιαζόμενα προβλήματα κατά την εκπόνηση ΜΠΕ

Κατά την εκπόνηση των ΜΠΕ παρουσιάζονται προβλήματα, για την επίλυση των οποίων απαιτείται ευρύτερη προσπάθεια, πέρα από τη συμπλήρωση του θεσμικού πλαισίου.

Τα κυριότερα προβλήματα συνοψίζονται στα ακόλουθα:

1. Πλατειασμός κατά την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, με εκτεταμένες περιγραφές κι απλή παράθεση πλήθους στοιχείων, χωρίς αξιολόγησή τους και συσχέτισή τους με το εξεταζόμενο έργο ή τη δραστηριότητα και τις επιπτώσεις αυτού.

Χαρακτηριστικά αναφέρονται η περιγραφή:

- της γεωλογίας της ευρύτερης περιοχής επέμβασης, με απλή παράθεση στοιχείων του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (Ι.Γ.Μ.Ε.)
- των δημογραφικών, οικονομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών της ευρύτερης περιοχής επέμβασης, με απλή παράθεση σωρείας στοιχείων της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (Ε.Σ.Υ.Ε.)
- του πολιτιστικού κι ιστορικού περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής επέμβασης, με απλή παράθεση στοιχείων από βιβλία ιστορίας ή από το Υπουργείο Πολιτισμού (ΥΠ.ΠΟ.).

2. Έλλειψη σε εθνικό επίπεδο πρωτογενών δεδομένων καθώς κι οργάνωσης της συλλογής των οποιωνδήποτε υπαρχόντων σε διεσπαρμένες υπηρεσίες, γεγονός που δυσκολεύει σημαντικά την εκπόνηση των ΜΠΕ.

Χαρακτηριστικά αναφέρονται ελλείψεις ή/και διασπορά δεδομένων για:

- Κτηματολόγιο
- Δασολόγιο
- Χρήσεις γης
- Φύση - Τοπίο
- Μετεωρολογικά δεδομένα, πέραν των σταθμών της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας (Ε.Μ.Υ.)
- Ρύπανση ατμόσφαιρας, πλην των περιοχών Αθήνας και Θεσσαλονίκης
- Ποιότητα υδάτων, τόσο επιφανειακών όσο κι υπόγειων
- Ισοζύγιο νερών ανά υδατικό διαμέρισμα και λεκάνη
- Κύρια θαλάσσια ρεύματα
- Κυκλοφοριακούς φόρτους, πλην ορισμένων περιοχών
- Ποιότητα αστικού ακουστικού περιβάλλοντος
- Ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία

Τέλος, ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στο χαρτογραφικό υπόβαθρο, όσον αφορά τους χάρτες τόσο της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού (Γ.Υ.Σ.), του Υπουργείου Γεωργίας (ΥΠ.ΓΕ.), του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (Ι.Γ.Μ.Ε.) και του Ινστιτούτου Δασικών Ερευνών (Ι.Δ.Ε.), οι οποίοι είτε δεν καλύπτουν όλη τη χώρα είτε δεν είναι πάντα διαθέσιμοι.

3.1.4 Σημαντικές ελλείψεις που συνήθως παρουσιάζονται στο περιεχόμενο των ΜΠΕ

Δεδομένα ποιότητας περιβάλλοντος

Οι συνηθισμένες ελλείψεις των ΜΠΕ που αφορούν στα δεδομένα ποιότητας του περιβάλλοντος, τα οποία χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση της κατάστασης του περιβάλλοντος στην περιοχή μελέτης του έργου είναι κυρίως οι εξής :

- πλήρης απουσία δεδομένων, που συνήθως οφείλεται στο γεγονός ότι δεν έχουν γίνει ποτέ μετρήσεις στην περιοχή του έργου από τις αρμόδιες υπηρεσίες
- ύπαρξη δεδομένων, που όμως δεν είναι επικαιροποιημένα. Για παράδειγμα συχνά εμφανίζεται το φαινόμενο, όπου η ΜΠΕ εκπονείται το 1999 και τα

δεδομένα ποιότητας αναφέρονται στο 1993 ή / και στο 1992, παρόλο που υπάρχουν πιο πρόσφατα στοιχεία

- ύπαρξη δεδομένων, που όμως αναφέρονται σε περιοχές που δεν είναι αντιπροσωπευτικές της περιοχής του έργου, παρόλο που υπάρχουν σχετικά στοιχεία που θα μπορούσαν να αντιπροσωπεύουν την περιοχή του έργου
- αξιολόγηση της κατάστασης του περιβάλλοντος χωρίς χρήση όλων των υπάρχοντων προδιαγραφών ποιότητας : θεσμοθετημένα όρια Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ελλάδας, Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας.

Μοντέλα πρόβλεψης

Οι συνηθισμένες ελλείψεις που αφορούν στη χρήση μοντέλων για την πρόβλεψη των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ένεκα του έργου, είναι κυρίως οι εξής :

- ποιοτική και μόνον εκτίμηση των επιπτώσεων, χωρίς χρήση οποιουδήποτε μοντέλου ή μεθόδου πρόβλεψης
- χρήση μοντέλου ή μεθόδου πρόβλεψης, βασισμένων όμως σε ελλιπή ή μη-επικαιροποιημένα δεδομένα ποιότητας του περιβάλλοντος για την υπάρχουσα κατάσταση πριν την κατασκευή του έργου, που οδηγούν σε λάθος εκτιμήσεις για τις επιπτώσεις
- χρήση μοντέλου, αλλά χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αλλαγές που αναμένονται στην περιοχή του έργου, ανεξάρτητα της ύπαρξης του έργου (στατική θεώρηση και όχι δυναμική), με αποτέλεσμα λαθεμένες εκτιμήσεις για τις πραγματικές επιπτώσεις του έργου.

Εναλλακτικές λύσεις

Οι συνηθισμένες ελλείψεις που αφορούν στην παρουσίαση εναλλακτικών λύσεων στη ΜΠΕ του έργου, είναι κυρίως οι εξής :

- δεν εξετάζεται καμία εναλλακτική λύση, εκτός της προτεινόμενης από το έργο
- οι εναλλακτικές λύσεις που εξετάζονται, είναι σε ανεπαρκή βαθμό μελετημένες, έτσι που να μοιάζει ότι η προτεινόμενη από το έργο είναι η πληρέστερη
- δεν εξετάζεται η εναλλακτική λύση της μη-εκτέλεσης του έργου
- οι εξεταζόμενες εναλλακτικές λύσεις δεν λαμβάνουν υπόψη τις αλλαγές που αναμένονται στην περιοχή ανεξάρτητα τις εκτέλεσης του έργου.

Έμμεσες και συνεργητικές επιπτώσεις

Η συνηθέστερη παρουσίαση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στις ΜΠΕ αναφέρεται στις επιπτώσεις κατά θεματική κατηγορία, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από την νομοθεσία. Δεν εξετάζονται όμως οι έμμεσες επιπτώσεις, π.χ. οι εκπομπές SO₂ στην ατμόσφαιρα εξετάζονται ως προς την υπέρβαση των ορίων ποιότητας της ατμόσφαιρας και όχι ως προς τις επιπτώσεις που μπορεί να έχουν σε μια λίμνη ένεκα του φαινομένου της όξινης βροχής.

Το ίδιο αφορά και στις συνεργητικές επιπτώσεις. Για παράδειγμα, εξετάζονται αυτόνομα οι εκπομπές NO_x και ΠΑΥ (πολυαρωματικοί υδρογονάνθρακες) και όχι η συνύπαρξη των δύο που μπορεί να οδηγεί σε δημιουργία νιτρο-ΠΑΥ, που είναι πολύ πιο τοξικοί από τις πρόδρομες πολυαρωματικές ενώσεις.

Κοινωνικές – οικονομικές – πολιτιστικές επιπτώσεις

Σπάνια μελετώνται διεξοδικά οι επιπτώσεις του έργου (και των εναλλακτικών λύσεων) στην κοινωνία, στην οικονομία και στον πολιτισμό. Συνήθως συναντώνται γενικόλογες και χωρίς τεκμηρίωση εκτιμήσεις.

3.1.5 Μελέτη περίπτωσης για τις ελλείψεις του περιεχομένου των ΜΠΕ

Μία παραμετρική αξιολόγηση των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) σχετικών με κυκλοφορία οχημάτων, που πραγματοποιήθηκαν στην Ευρύτερη Περιοχή Θεσσαλονίκης κατά την πενταετία 1992-97, παρουσιάζεται σε μια σχετική εργασία (Nikolaou K., Toskas I., Hantzaridou A., Polyzou P. “Parametric evaluation of traffic related environmental impact statements in Thessaloniki”, *Protection and restoration of the Environment IV, Stevens Institute of Technology and Aristotle University of Thessaloniki, pp.420-427, 1998*).

Οι ΜΠΕ χωρίστηκαν σε τρεις κατηγορίες : οδικά έργα, σταθμοί οχημάτων και πολιτιστικά-αθλητικά κέντρα. Χρησιμοποιήθηκαν 20 παράμετροι για την αξιολόγηση των ΜΠΕ, που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1 και εφαρμόστηκε στατιστική ανάλυση της παραμετρικής αξιολόγησης για τον προσδιορισμό των ελλείψεων των ΜΠΕ.

Από τα Σχήματα 1 έως 5 προκύπτει ότι η πλειοψηφία των ΜΠΕ έργων σχετικών με την κυκλοφορία, έχει φορέα υλοποίησης το κράτος ή τους ΟΤΑ, εκπονούνται πριν την κατασκευή του έργου, είναι κυρίως Α΄ κατηγορίας και τα

αντίστοιχα έργα γίνονται κυρίως σε αστικές περιοχές. Ο ιδιωτικός τομέας εμπλέκεται σε σταθμούς αυτοκινήτων (συνήθως χωρίς ΜΠΕ) και σε αθλητικά-πολιτιστικά κέντρα, που είναι Β' κατηγορίας και γίνονται σε αστικές περιοχές.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων στην ατμόσφαιρα για τα προαναφερόμενα έργα είναι χαμηλής ποιότητας για το 50% των ΜΠΕ : μη-χρήση ατμοσφαιρικών μοντέλων διασποράς, μη-χρήση ή χαμηλής ποιότητας πρόβλεψη της αέριας ρύπανσης, μη-χρήση ή χαμηλή καταλληλότητα των δεδομένων ποιότητας του αέρα. Η μόνη εξαίρεση είναι τα δεδομένα μετεωρολογίας που είναι καλής ή πολύ καλής ποιότητας.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων ως προς το θόρυβο είναι χαμηλής ποιότητας για το 1/3 των ΜΠΕ : μη-χρήση ή πολύ χαμηλής ποιότητας πρόβλεψη θορύβου και μη-χρήση δεδομένων θορύβου.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων στην κυκλοφορία είναι χαμηλής ποιότητας για το 1/3 των ΜΠΕ : μη-χρήση πρόβλεψης και δεδομένων κυκλοφοριακού φόρτου. Επίσης, το 50% των ΜΠΕ δεν χρησιμοποιούν δεδομένα σύνθεσης κυκλοφορίας ή αυτά είναι πολύ χαμηλής ποιότητας.

Περισσότερο από το 50% των ΜΠΕ δεν παρουσιάζουν εναλλακτικές λύσεις και δεν χρησιμοποιούν τα όρια ποιότητας περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας.

Αντίθετα, τα 2/3 των ΜΠΕ περιλαμβάνουν μέτρα προστασίας του αέρα, της φύσης και για το θόρυβο σε βαθμό από μέτριο έως πολύ καλό.

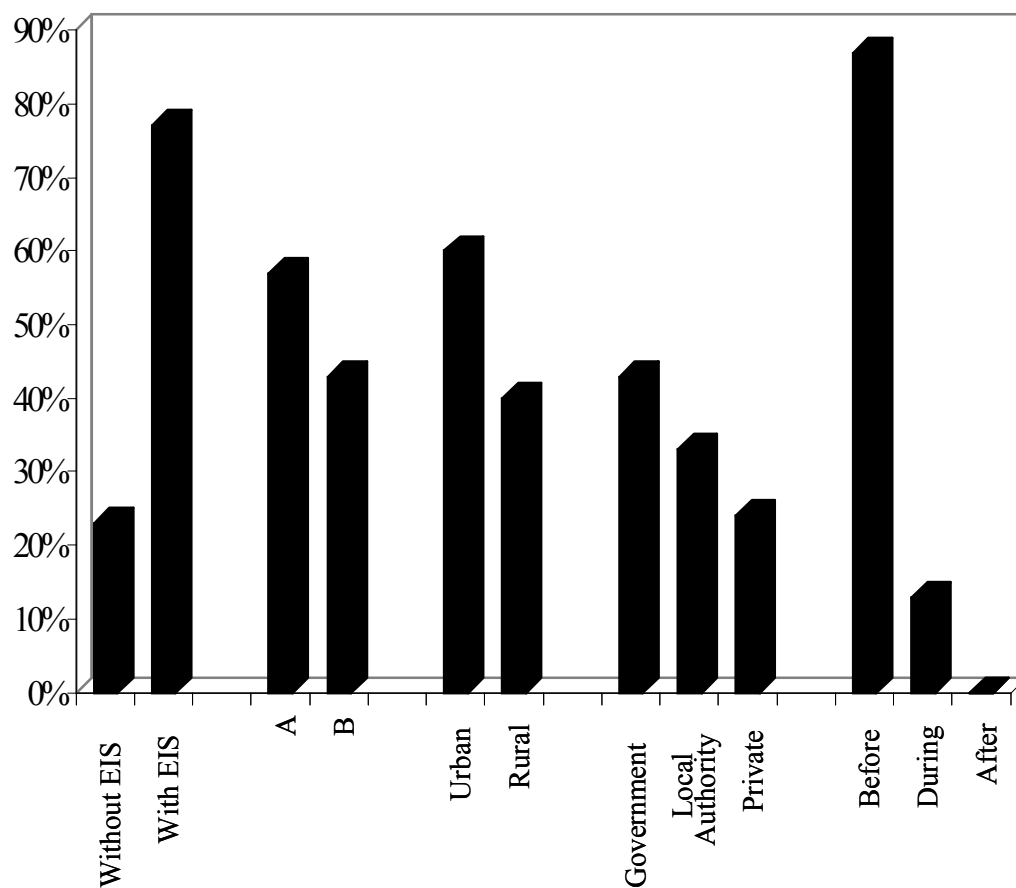
Η παραπάνω διαπιστωθείσα χαμηλή ποιότητα για το 1 / 3 έως 1 / 2 (ανάλογα με την παράμετρο αξιολόγησης) των ΜΠΕ που σχετίζονται με την κυκλοφορία στη Θεσσαλονίκη, προσδιορίζεται σημαντικά από τις χαμηλές προδιαγραφές των έργων με ΜΠΕ Β' κατηγορίας. Το συμπέρασμα αυτό δείχνει την αναγκαιότητα επανεξέτασης των κατηγοριών ΜΠΕ για όλα τα έργα και την ένταξη ορισμένων εξ αυτών στην κατηγορία Α', με παράλληλη ενδυνάμωση των προδιαγραφών των ΜΠΕ κατηγορίας Α'.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.

Παράμετροι αξιολόγησης ΜΠΕ

(0 : Οχι, 1 : Πολύ χαμηλά, 2 : Χαμηλά, 3 : Μέτρια, 4 : Καλά, 5 : Πολύ καλά)

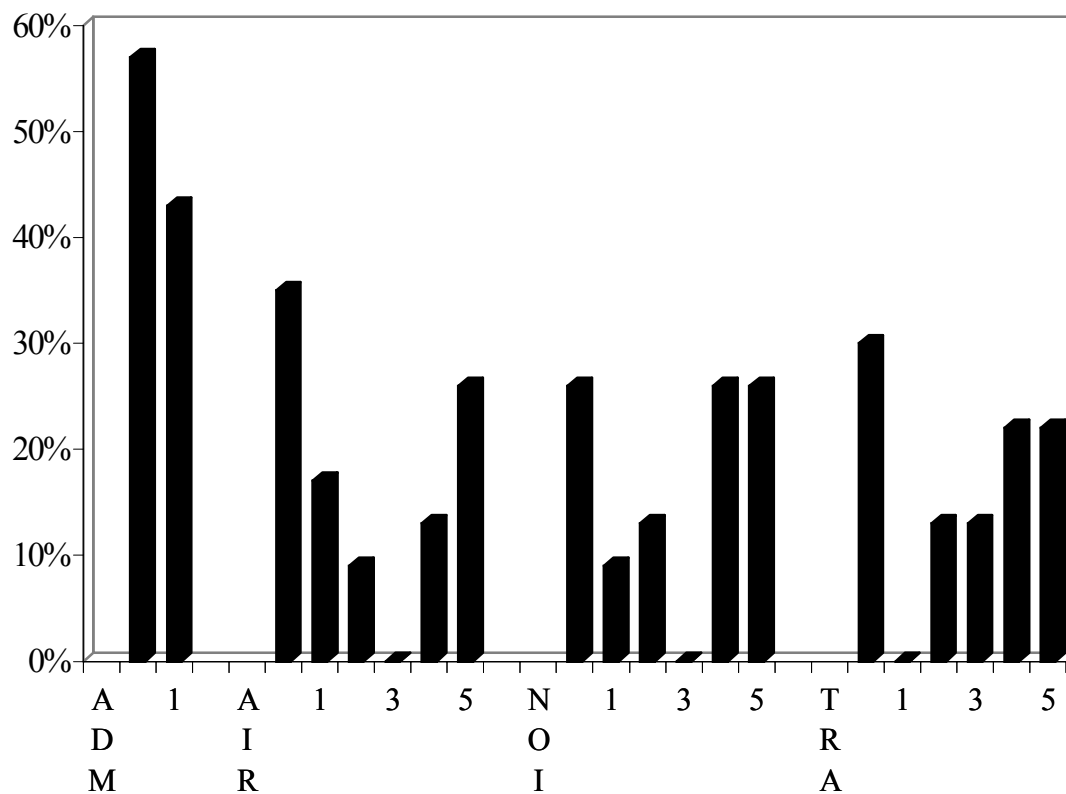
	Παράμετρος	Κλίμακα αξιολόγησης
1	Υπαρξη ΜΠΕ	Ναι – Όχι
2	Κατηγορία ΜΠΕ	A – B
3	Τοποθεσία ΜΠΕ	Αστική – Αγροτική
4	Φορέας ΜΠΕ	Κράτος-ΟΤΑ-Ιδιώτης
5	ΜΠΕ σε σχέση με το στάδιο εφαρμογής του έργου	Πριν–Κατά τη διάρκεια –Μετά
6	Χρήση ατμοσφαιρικών μοντέλων διασποράς	0 - 1 (Οχι - Ναι)
7	Πρόβλεψη αέριας ρύπανσης	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5
8	Πρόβλεψη θορύβου	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5
9	Πρόβλεψη κυκλοφοριακού φόρτου	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5
10	Καταλληλότητα δεδομένων αέριας ρύπανσης	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5
11	Καταλληλότητα δεδομένων θορύβου	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5
12	Καταλληλότητα δεδομένων κυκλοφοριακού φόρτου	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5
13	Καταλληλότητα δεδομένων σύνθεσης κυκλοφορίας	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5
14	Καταλληλότητα δεδομένων μετεωρολογίας	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5
15	Χρήση εναλλακτικών	0 - 1 (Οχι - Ναι)
16	Χρήση ορίων ποιότητας Ευρωπαϊκής Ένωσης	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5
17	Χρήση ορίων ποιότητας Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5
18	Προτάσεις μέτρων προστασίας αέρα	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5
19	Προτάσεις μέτρων προστασίας από το θόρυβο	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5
20	Προτάσεις μέτρων προστασίας φύσης	0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5

ΣΧΗΜΑ 1

Αξιολόγηση των ΜΠΕ με βάση τις παραμέτρους :

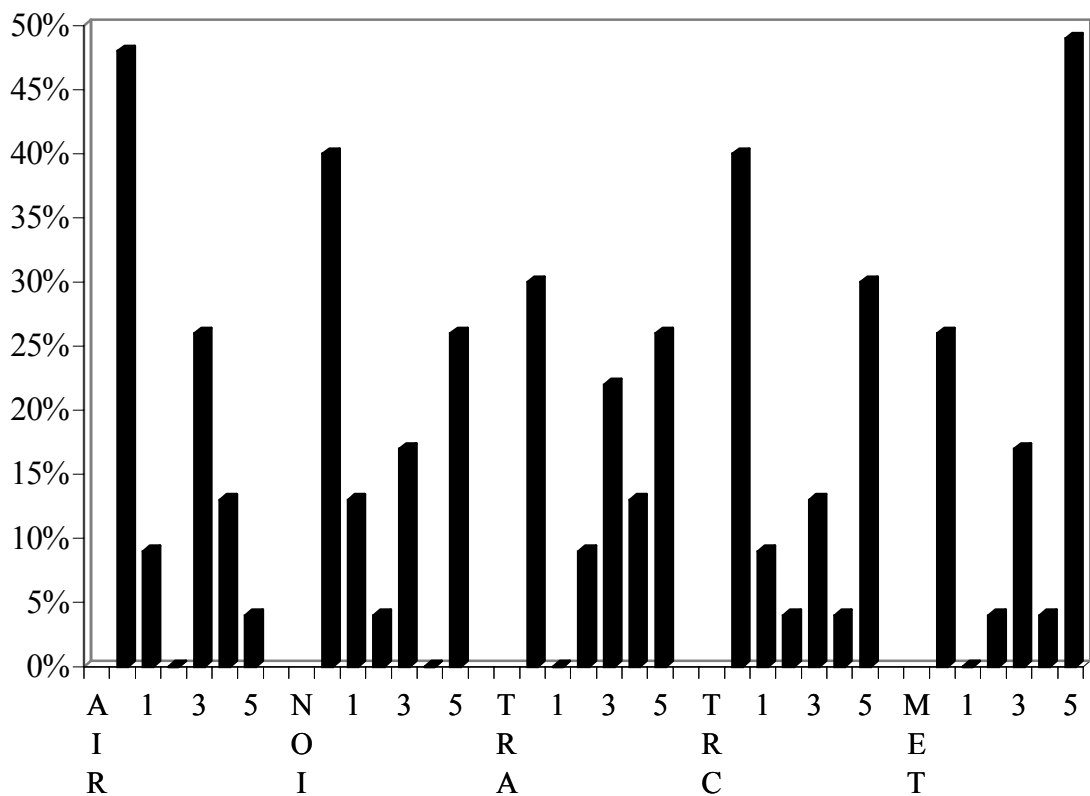
- *ύπαρξη ΜΠΕ (Without-With)*
- *κατηγορία ΜΠΕ (A-B)*
- *τοποθεσία ΜΠΕ (Urban-Rural)*
- *Φορέας ΜΠΕ (Government-Local Authority-Private)*
- *ΜΠΕ σε σχέση με το στάδιο εφαρμογής του έργου (Before-During-After)*

ΣΧΗΜΑ 2

Αξιολόγηση των ΜΠΕ με βάση τις παραμέτρους :

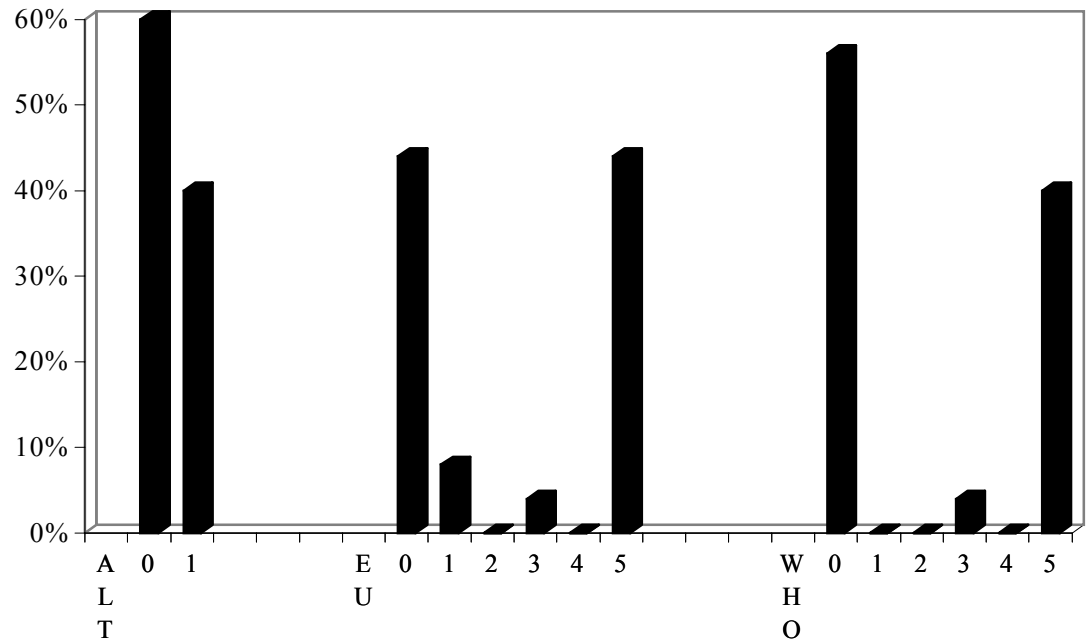
- *χρήση ατμοσφαιρικών μοντέλων διασποράς (ADM)*
- *πρόβλεψη αέριας ρύπανσης (AIR)*
- *πρόβλεψη θορύβου (NOI)*
- *πρόβλεψη κυκλοφοριακού φόρτου (TRA)*

ΣΧΗΜΑ 3

Αξιολόγηση των ΜΠΕ με βάση τις παραμέτρους :

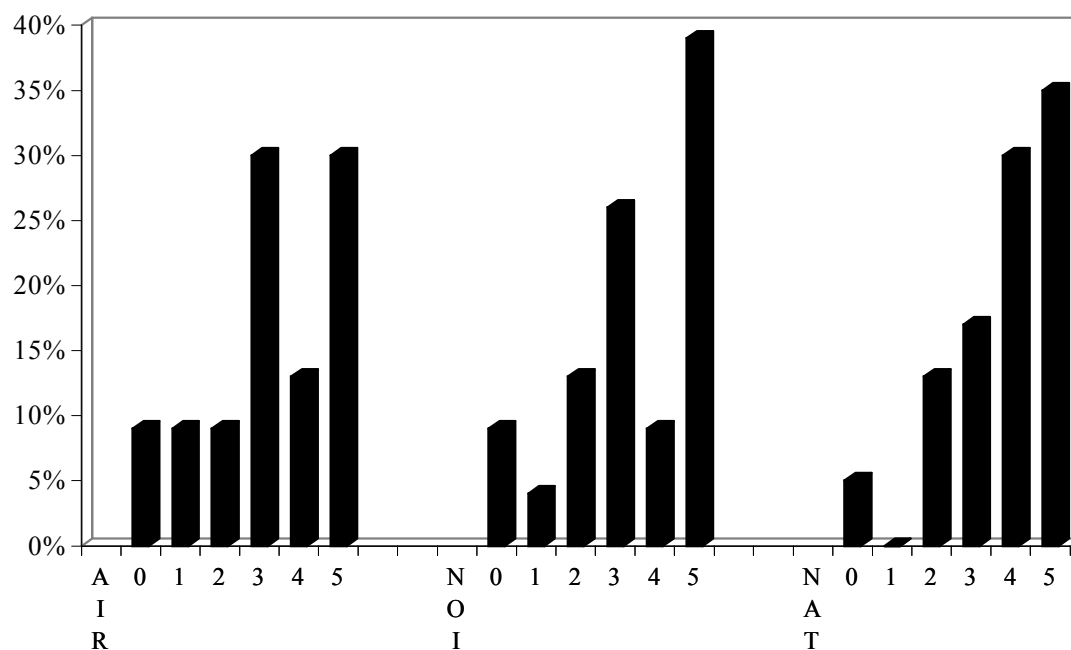
- *καταλληλότητα δεδομένων αέριας ρύπανσης (AIR)*
- *καταλληλότητα δεδομένων θορύβου (NOI)*
- *καταλληλότητα δεδομένων κυκλοφοριακού φόρτου (TRA)*
- *καταλληλότητα σύνθεσης κυκλοφορίας (TRC)*
- *καταλληλότητα δεδομένων μετεωρολογίας (MET)*

ΣΧΗΜΑ 4

Αξιολόγηση των ΜΠΕ με βάση τις παραμέτρους :

- *χρήση εναλλακτικών (ALT)*
- *χρήση ορίων ποιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU)*
- *χρήση ορίων ποιότητας της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (WHO)*

ΣΧΗΜΑ 5

Αξιολόγηση των ΜΠΕ με βάση τις παραμέτρους :

- *προτάσεις μέτρων προστασίας του αέρα (AIR)*
- *προτάσεις μέτρων προστασίας από το θόρυβο (NOI)*
- *προτάσεις μέτρων προστασίας της φύσης (NAT)*

3.2 Ελλείψεις στην αξιολόγηση των ΜΠΕ

3.2.1 Φορείς αξιολόγησης

Η αξιολόγηση των ΜΠΕ γίνεται βασικά από τους δημόσιους φορείς που επιβάλλουν τους περιβαλλοντικούς όρους :

- ΥΠΕΧΩΔΕ
- Περιφέρειες
- Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις.

Για τις περιοχές Αθήνας και Θεσσαλονίκης, η αξιολόγηση γίνεται επίσης από τους αντίστοιχους Οργανισμούς Αθήνας και Θεσσαλονίκης.

Στην αξιολόγηση των ΜΠΕ, εμπλέκεται επίσης η Τοπική Αυτοδιοίκηση καθώς και υπηρεσίες συναρμόδιων Υπουργείων ανάλογα με το είδος του έργου ή της δραστηριότητας.

3.2.2 Αριθμός αξιολογητών

Στο ΥΠΕΧΩΔΕ υπάρχει σημαντικός αριθμός στελεχών που αξιολογούν τις ΜΠΕ, αλλά είναι δυσανάλογα μεγάλος τόσο ο αριθμός των ΜΠΕ που εξετάζονται όσο και η γεωγραφική έκταση που καλύπτουν (όλη η Ελλάδα).

Στις Περιφέρειες η κατάσταση ποικίλει. Υπάρχουν ορισμένες Περιφέρειες όπως π.χ. της Κεντρικής Μακεδονίας με σημαντικό αριθμό στελεχών. Οι περισσότερες όμως είναι στελεχωμένες ανεπαρκώς.

Στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ο αριθμός των στελεχών είναι εξαιρετικά μικρός και είναι ανεπαρκής σε σχέση με τον όγκο εργασίας, ακόμα και σε περιπτώσεις που φαινομενικά υπάρχουν συγκροτημένες υπηρεσίες, όπως π.χ. η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Θεσσαλονίκης.

Στους Οργανισμούς Αθήνας και Θεσσαλονίκης, ο αριθμός στελεχών θα μπορούσε να είναι επαρκής για την αξιολόγηση των ΜΠΕ, αν αυτή δεν αφορούσε τις ΜΠΕ Β΄ κατηγορίας, που προσθέτουν όγκο εργασίας άνευ λόγου και δημιουργούν χρονικά εμπόδια στο σχεδιαστικό έργο που πρέπει να επιτελεσθεί στους Οργανισμούς αυτούς.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση χαρακτηρίζεται από πλήρη σχεδόν έλλειψη στελεχών για αξιολόγηση των ΜΠΕ παρόλο που ο γνωμοδοτικός της ρόλος και η συμμετοχή της είναι δεδομένα πλέον.

3.2.3 Γνωστικό υπόβαθρο αξιολογητών

Ο προσδιορισμός του επιθυμητού γνωστικού υπόβαθρου των αξιολογητών καθορίζεται σημαντικά από τα εξής δεδομένα :

- η περιβαλλοντική επιστήμη και τεχνολογία είναι σχετικά νέες επιστημονικές περιοχές και εξελίσσονται αλματωδώς σε παγκόσμια κλίμακα
- είναι μικρή χρονικά η παράδοση των ελληνικών πανεπιστημίων στην ενσωμάτωση περιβαλλοντικών μαθημάτων στα προγράμματα σπουδών
- έχει υπολογισθεί ότι στις θετικές επιστήμες και στη μηχανική, τουλάχιστον το 50% των γνώσεων απαξιώνεται σε 10 χρόνια από τη λήψη του πτυχίου
- είναι μικρό το ποσοστό των αξιολογητών με μεταπτυχιακές σπουδές στο περιβάλλον
- είναι μικρό το ποσοστό των αξιολογητών που πήραν πρόσφατα το πτυχίο τους.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, μπορούμε να διατυπώσουμε την άποψη ότι η πλειοψηφία των αξιολογητών στους διάφορους φορείς έχει πάρει πτυχίο εδώ και 20 χρόνια τουλάχιστον και πλην εξαιρέσεων, δεν έχει διδαχθεί κανένα μάθημα σχετικό με το περιβάλλον, ούτε έχει παρακολουθήσει μεταπτυχιακές σπουδές. Αντιθέτως, αρκετά στελέχη έχουν παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης, που όμως παρέχουν εξ ορισμού περιορισμένες δυνατότητες μάθησης. Για παράδειγμα, στα πλαίσια ενός επιμορφωτικού προγράμματος, δεν μπορούν να καλυφθούν πλήρως οι ανάγκες του θεωρητικού υπόβαθρου στα διάφορα θέματα περιβαλλοντικής ρύπανσης και προστασίας και ταυτόχρονα, οι ανάγκες γνώσεων στις τεχνικές κατάρτισης και αξιολόγησης των ΜΠΕ.

Επιπλέον, πρέπει να αναφερθεί ότι η υπάρχουσα συσσωρευμένη εμπειρία σε αξιολογήσεις των ΜΠΕ στην Ελλάδα, δεν υπερβαίνει τη δεκαετία.

Η κατανομή των αξιολογητών στους διάφορους φορείς, ως προς το γνωστικό τους υπόβαθρο ακολουθεί λίγο ως πολύ την κατανομή που προαναφέρθηκε ως προς τον αριθμό τους.

3.2.4 Χρόνοι γνωμοδοτήσεων και έγκρισης περιβαλλοντικών όρων

Με βάση τα προαναφερθέντα δεδομένα σε αριθμό αξιολογητών στους διάφορους φορείς, είναι φανερό ότι οι χρόνοι των 60 ημερών για τις ΜΠΕ Α΄ κατηγορίας και 40 ημερών για τις ΜΠΕ Β΄ κατηγορίας, που προβλέπεται να μεσολαβούν από την υποβολή της αίτησης μέχρι την έκδοση της απόφασης έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων είναι ανεπαρκείς για μια ποιοτική αξιολόγηση των ΜΠΕ.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, είναι σχεδόν αδύνατο να διατυπωθούν γνωμοδοτήσεις από τους διάφορους συναρμόδιους, εμπλεκόμενους ή ενδιαφερόμενους φορείς στα παραπάνω χρονικά περιθώρια.

Επίσης εξαιρετικά ανεπαρκής είναι και ο χρόνος για την υποβολή γνωμοδοτικών απόψεων από το κοινό και από όποιον ενδιαφερόμενο (15 ημέρες).

Ιδιαίτερα υπογραμμίζεται ως αρνητική η νομική ρύθμιση που θεωρεί ως θετική γνώμη ενός φορέα την μη διατύπωση απόψεων εντός των παραπάνω προθεσμιών.

3.2.5 Ποιότητα αξιολόγησης

Η ποιότητα αξιολόγησης συνολικά καθορίζεται από:

- τον ανεπαρκή αριθμό αξιολογητών στους διάφορους φορείς αξιολόγησης
- το γνωστικό υπόβαθρο των αξιολογητών, που χρήζει περαιτέρω αναβάθμισης σε διαρκή βάση
- τους εξαιρετικά μικρούς χρόνους που προβλέπονται νομικά για την αξιολόγηση
- την ανυπαρξία σαφώς διατυπωμένων στόχων, αρχών και μεθόδων αξιολόγησης, που να συνοδεύονται από άξονες και κριτήρια αξιολόγησης, κλίμακες μέτρησης των κριτηρίων, πηγές αξιολόγησης, μέσα αξιολόγησης, τρόπους ανάλυσης και ερμηνείας των δεδομένων.

3.3 Ελλείψεις στη δημοσιοποίηση των ΜΠΕ

Η διαδικασία δημοσιοποίησης της ΜΠΕ και οι διαβουλεύσεις με το κοινό αποτελεί εξαιρετικής σημασίας στάδιο που συμβάλει στην διαμόρφωση συμμετοχικών διαδικασιών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του περιβάλλοντος και περιορισμό της αυθαιρεσίας της διοίκησης και του κράτους.

Σε εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 5 του ν.1650/86 και των διατάξεων των άρθρων 6,7,9,10 και 11 παράγραφος 1 της κοινοτικής οδηγίας, εκδόθηκε η ΚΥΑ 75308/5512/26-10-90, με την οποία καθορίζεται η διαδικασία ενημέρωσης του κοινού για τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Στόχος της απόφασης είναι να δώσει στους πολίτες και στους φορείς εκπροσώπησής τους, μέσα από την κατάλληλη πληροφόρηση, την δυνατότητα να εκφράσουν γνώμη για τους περιβαλλοντικούς όρους πραγματοποίησης των έργων και δραστηριοτήτων για τις οποίες απαιτείται, βάση των σχετικών διατάξεων του ν.1650 και της ΚΥΑ 69269 η υποβολή μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων Α κατηγορίας. Έτσι κάθε μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων πριν την έγκρισή της τίθεται υπόψη του οικείου Νομαρχιακού Συμβουλίου, το οποίο ενημερώνει πολίτες και φορείς για να εκφράσουν την γνώμη τους.

Τα θέματα που προκύπτουν από την εφαρμογή της διαδικασίας δημοσιοποίησης των μελετών αυτών είναι:

3.3.1. Χρόνος δημοσιοποίησης της μελέτης αξιολόγησης των επιπτώσεων του έργου στο περιβάλλον

Σύμφωνα με την Ελληνική νομοθεσία η δημοσιοποίηση της μελέτης γίνεται μετά την βασική απόφαση της χωροθέτησης του έργου. Έτσι η συζήτηση με το κοινό αρχίζει βάση ενός τετελεσμένου γεγονότος, που αφαιρείται από τις συνομιλίες, οι οποίες χάνουν έτσι μεγάλο μέρος της σημασίας τους.

Η δημοσιοποίηση της θέσης του έργου και των προτεινόμενων εναλλακτικών λύσεων που εξετάζονται στο στάδιο της προέγκρισης χωροθέτησης θα βοηθούσε στην πιο έγκαιρη και ουσιαστική συμβολή του θεσμού και των συμμετοχικών διαδικασιών στην απόφαση υλοποίησης του έργου.

3.3.2. Τρόπος παρουσίασης της μελέτης

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο φροντίζει για την δημοσίευση στον τύπο ανακοίνωσης και πρόσκλησης των πολιτών και των φορέων εκπροσώπησής τους με την οποία καλούνται εντός 15 ημερών να λάβουν γνώση του περιεχομένου της ΜΠΕ, που οι αρμόδιες νομαρχιακές υπηρεσίες οφείλουν να έχουν στην διάθεσή του και να παρέχουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες.

Κατά την άποψή μας η διαδικασία δημοσιοποίησης θα πρέπει να αποτελεί πηγή πληροφοριών τόσο για το κοινό, όσο και για τον κύριο του έργου και την αρμόδια αρχή, αφού τίθενται υπόψη τους οι τάσεις, οι εκτιμήσεις και οι ανάγκες του κοινού που εμπλέκεται στο έργο.

Για την σωστή λοιπόν ανταπόκριση του κοινού θα πρέπει να δοθεί μεγάλη βαρύτητα στον τρόπο παρουσίασης της μελέτης, ώστε να γίνει εύκολα κατανοητή και να μην περιέχει δυσνόητες έννοιες και πολλούς τεχνικής φύσης όρους.

Τα συμπεράσματα της μελέτης θα ήταν σκόπιμο να συμπεριλαμβάνονται σε μία μη - τεχνική περίληψη, η οποία θα συνοδεύει τις γενικές πληροφορίες. Για να αποφεύγονται ελλειπείς ή λαθεμένες ή δυσνόητες πληροφορίες θα μπορούσε να υπάρχει προκαθορισμένη φόρμα υποβολής τους.

3.3.3. Συμμετοχή στη διαδικασία δημοσιοποίησης

Οι συμμετέχοντες στην διαδικασία δημοσιοποίησης της μελέτης αποτελούνται από:

1. τον εισηγητή του έργου ή της δραστηριότητας
2. την εγκρίνουσα αρχή
3. άλλες αρμόδιες υπηρεσίες που εμπλέκονται σε τομέα ευθύνης τους
4. το κοινό, πολίτες και φορείς εκπροσώπησής του (π.χ. μη κυβερνητικές οργανώσεις), που τα συμφέροντά του επηρεάζονται από το συγκεκριμένο έργο.

Προκειμένου για έργα με σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον θα μπορούσαν να συμμετέχουν ανεξάρτητοι του φορέα εκπόνησης της μελέτης ειδικοί σύμβουλοι, που θα συνέβαλαν στην κριτική παρουσίαση των συμπερασμάτων της μελέτης.

3.3.4. Τρόπος συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού και των φορέων του

Ο τρόπος συμμετοχής του κοινού καθορίζεται με την έγγραφη διατύπωση των απόψεων / ενστάσεων και προτάσεων του ως προς το περιεχόμενο της μελέτης και τους προτεινόμενους περιβαλλοντικούς όρους στο χρονικό διάστημα δημοσιοποίησης της μελέτης. Στη συνέχεια γίνεται παραλαβή των απόψεων και η εξέταση / συζήτησή τους κατά την διάρκεια της συνεδρίασης του Νομαρχιακού Συμβουλίου.

Η παραπάνω διαδικασία στις περισσότερες περιπτώσεις δεν συγκεντρώνει συνήθως το ενδιαφέρον και την συμμετοχή των άμεσα ενδιαφερόμενων πολιτών ή φορέων και έτσι στην πράξη είναι αρκετά υποβαθμισμένη.

Για την ενίσχυση του θεσμού της συμμετοχής του κοινού στην διαδικασία θα μπορούσε να συμπεριληφθεί επί τόπου (στην περιοχή του έργου) επίσκεψη νομαρχιακών συμβούλων με διοργάνωση στην περιοχή δημόσιας συγκέντρωσης / συζήτησης με συλλόγους και πολίτες και διαβίβαση στον κύριο του έργου των συστάσεων του κοινού.

3.3.5. Βαρύτητα των απόψεων του ενδιαφερόμενου κοινού

Οι απόψεις του κοινού δεν είναι δεσμευτικές για την διοίκηση και την εγκρίνουσα υπηρεσία. Όμως οι απόψεις του κοινού και οι ενστάσεις του είναι παράμετροι που οι υπεύθυνες αρχές δεν μπορούν να αγνοήσουν. Επιβάλλεται να συνεκτιμήσουν τα στοιχεία που προβάλλει το κοινό και να λάβουν υπόψη τα αποτελέσματα της διαβούλευσης στην αιτιολόγηση της απόφασής τους.

3.4 Έλεγχος περιβαλλοντικών όρων

3.4.1. Υφιστάμενες Ρυθμίσεις

3.4.1.1. Προγράμματα Παρακολούθησης

Σύμφωνα με τον Πίνακα 1 του άρθρου 16 της ΚΥΑ 69269/90, προβλέπεται η υποβολή προγραμμάτων παρακολούθησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ως τμήμα των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα της Ομάδας Ι της Πρώτης (Α΄) κατηγορίας έργων και δραστηριοτήτων. Τα ανωτέρω προγράμματα, σύμφωνα με τη σχετική παράγραφο του νόμου, προβλέπεται να παρακολουθούν:

- τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις στο ευρύτερο περιβάλλον (monitoring) και
- την απόδοση των μέτρων προστασίας καθώς και την ποιότητα των παραγομένων αποβλήτων κατά τη λειτουργία της εγκατάστασης (monitoring).

Για τις υπόλοιπες κατηγορίες έργων και δραστηριοτήτων δεν υπάρχει πρόβλεψη σχετικά με την παρακολούθηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

3.4.1.2. Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος

Σύμφωνα με το άρθρο 26 του Ν. 1650/86, προβλέπεται η συγκρότηση σε νομαρχιακό επίπεδο Κλιμακίων Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος (Κ.Ε.Π.ΠΕ.), τα οποία μεταξύ άλλων ελέγχουν την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων. Μέχρι σήμερα δεν έχουν συγκροτηθεί τέτοια κλιμάκια με σκοπό τον έλεγχο της τήρησης των περιβαλλοντικών έργων και δραστηριοτήτων.

3.4.1.3. Σώμα Ελεγκτών Προστασίας Περιβάλλοντος

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 2242/94, προβλέπεται η συγκρότηση Ειδικού Σώματος Ελεγκτών Προστασίας Περιβάλλοντος (Ε.Σ.Ε.Π.Π.), το οποίο τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του οικείου νομάρχη ή περιφερειάρχη κι ασκεί τον έλεγχο για την τήρηση των περιβαλλοντικών

όρων, η δε στελέχωσή του με προσωπικό, τους Ελεγκτές Προστασίας Περιβάλλοντος (Ε.Π.Π.), για κάθε νομαρχία ή περιφέρεια, καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί η προαναφερθείσα υπουργική απόφαση ούτε έχει συγκροτηθεί το σώμα αυτό.

3.4.2. Ελλείψεις Θεσμικού Πλαισίου

3.4.2.1. Έλεγχος Τήρησης

Ο έλεγχος τήρησης των περιβαλλοντικών όρων εξασφαλίζει ότι τα μέτρα αντιμετώπισης εφαρμόζονται κατά την κατασκευή και λειτουργία του έργου ή της δραστηριότητας όπως ακριβώς έχουν καθοριστεί στην απόφαση έγκρισής τους. Όπως προαναφέρθηκε, το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο προβλέπει τη δημιουργία δύο ειδών οργάνων ελέγχου τήρησης των περιβαλλοντικών όρων, ήτοι των Κλιμακίων Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος (Κ.Ε.Π.ΠΕ.) και του Ειδικού Σώματος Ελεγκτών Προστασίας Περιβάλλοντος (Ε.Σ.Ε.Π.Π.), χωρίς να είναι καθορισμένη η μεταξύ τους σχέση.

Αυτό που απομένει από πλευράς θεσμικού πλαισίου είναι:

- ο προσδιορισμός της σχέσης μεταξύ των δύο οργάνων ελέγχου τήρησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ήτοι Κ.Ε.Π.ΠΕ. και Ε.Σ.Ε.Π.Π. και
- η έκδοση των προβλεπόμενων από το Ν. 2242/94 κοινών υπουργικών αποφάσεων για τη στελέχωση και τον καθορισμό των αρμοδιοτήτων του Ε.Σ.Ε.Π.Π.

3.4.2.2. Έλεγχος Αποτελεσματικότητας

Ο έλεγχος αποτελεσματικότητας των περιβαλλοντικών όρων αποσκοπεί στην παρακολούθηση κι αξιολόγηση του επιτυγχανόμενου βαθμού περιβαλλοντικής προστασίας μέσω της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων που έχουν τεθεί. Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο οι περιβαλλοντικοί όροι να είναι είτε υπερβολικά αυστηροί είτε υπερβολικά χαλαροί είτε να μην καλύπτουν όλο το εύρος των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων.

Ο έλεγχος αποτελεσματικότητας αφορά ποσοτικές και μόνο μετρήσεις της ποιότητας του επηρεαζόμενου περιβάλλοντος και του επιτυγχανόμενου βαθμού προστασίας του κι όχι ποιοτικές εκτιμήσεις. Ωστόσο, αυτό δε σημαίνει πως απαιτείται η μέτρηση κάθε επηρεαζόμενης παραμέτρου αλλά εκείνων που χρειάζονται ώστε να προκύψει η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας καθενός από τους περιβαλλοντικούς όρους που έχουν τεθεί.

Ο έλεγχος αποτελεσματικότητας των περιβαλλοντικών όρων παρέχει τη δυνατότητα πληρέστερης κατανόησης των συνθηκών κατασκευής και λειτουργίας του έργου ή της δραστηριότητας, αξιολόγησης των περιβαλλοντικών όρων που έχουν τεθεί και διόρθωσής τους αν κάτι τέτοιο απαιτείται καθώς και βελτιστοποίησης της διαδικασίας καθορισμού περιβαλλοντικών όρων μελλοντικά.

Το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο χαρακτηρίζεται από πλήρη απουσία πρόβλεψης για την εφαρμογή ελέγχων αποτελεσματικότητας των περιβαλλοντικών όρων, στερώντας έτσι από τις αρμόδιες υπηρεσίες τη δυνατότητα αξιολόγησης των προηγούμενων αποφάσεών τους σχετικά με τους περιβαλλοντικούς όρους με βάση πραγματικές συνθήκες και βελτιστοποίησης των μελλοντικών τοιούτων.

4. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ – ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΩΝ ΜΠΕ

Για την προέγκριση χωροθέτησης

- ❑ Αντιστοιχία μεταξύ της κατηγοροποίησης έργων και δραστηριοτήτων της 69269/90 και της ΕΣΥΕ
- ❑ Διαμόρφωση ερωτηματολογίου στα έργα Β΄ κατηγορίας με πρόταξη των χρήσεων γης
- ❑ Ολοκλήρωση της αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων σύμφωνα με την αρχή: Α1 κατηγορία – Κεντρικές Υπηρεσίες, Α2 κατηγορία – Περιφερειακές Υπηρεσίες, Β΄ κατηγορία – Νομαρχιακές Υπηρεσίες
- ❑ Ολοκλήρωση του σχεδιασμού: Χωροταξικός σχεδιασμός σύμφωνα με το Ν.207^Α/7.10.99. Ειδικές χωροταξικές μελέτες. ΓΠΣ και ΣΧΟΑΠ σύμφωνα με το Ν.2508/97
- ❑ ΜΠΕ στρατηγικού χαρακτήρα στο σχεδιασμό χωροθέτησης μεγάλων έργων: οδικοί άξονες, ΒΠΑ, ιχθυοκαλλιέργειες, λιμάνια, παραθεριστική κατοικία κ.α.
- ❑ Προσδιορισμός της γης υψηλής παραγωγικότητας από το Υπουργείο Γεωργίας
- ❑ Μελέτη υδατικού ισοζυγίου για κάθε υδρολογική λεκάνη
- ❑ Αναθεώρηση του ΠΔ της εκτός σχεδίασης δόμησης
- ❑ Διαχειριστικά σχέδια στερεών και υγρών αποβλήτων (βρίσκονται σε εξέλιξη).

Για το περιεχόμενο και την εκπόνηση των ΜΠΕ

- ❑ Προδιαγραφές για όλες τις κατηγορίες επιπτώσεων
- ❑ Προδιαγραφές για ποσοτική εκτίμηση των επιπτώσεων (χρήση μοντάλων ή μεθόδων πρόβλεψης)

- Υποχρεωτική χρήση επίκαιρων δεδομένων ποιότητας περιβάλλοντος
- Υποχρεωτική χρήση όλων των υπαρχόντων προδιαγραφών ποιότητας περιβάλλοντος
- Υποχρεωτική εξέταση εναλλακτικών λύσεων συμπεριλαμβανομένης της μη-εκτέλεσης του έργου
- Προδιαγραφές για μελέτη των έμμεσων και συνεργητικών επιπτώσεων

Για την αξιολόγηση των ΜΠΕ

- Επαρκής στελέχωση των Περιφερειών, Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και ΟΤΑ με εξειδικευμένους στις ΜΠΕ επιστήμονες και μηχανικούς, τόσο για την έγκριση όσο και για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων
- Διαρκής επιμόρφωση των στελεχών ιδίως σε θέματα ρύπανσης και προστασίας του περιβάλλοντος
- Αύξηση του χρόνου γνωμοδοτήσεων και έγκρισης περιβαλλοντικών όρων
- Επιβολή στους φορείς να γνωμοδοτούν εντός του καθορισμένου χρόνου
- Διατύπωση αρχών και μεθόδων αξιολόγησης των ΜΠΕ συνδεδεμένων με άξονες και κριτήρια αξιολόγησης, κλίμακες μέτρησης των κριτηρίων και ερμηνείας τους
- Τήρηση της αποτελεσματικότητας των περιβαλλοντικών όρων με ποσοτικές μετρήσεις των περιβαλλοντικών παραμέτρων

Για τη δημοσιοποίηση των ΜΠΕ

- Η δημοσιοποίηση του έργου και των προτεινόμενων εναλλακτικών λύσεων να γίνεται και στο στάδιο της προέγκρισης χωροθέτησης.
- Τα συμπεράσματα της μελέτης να παρουσιάζονται σε μία περίληψη για το κοινό, η οποία θα συνοδεύει τις γενικές πληροφορίες.
- Προκειμένου για έργα με σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον θα μπορούσαν να συμμετέχουν ανεξάρτητοι του φορέα εκπόνησης της μελέτης ειδικοί επιστήμονες, που θα συνέβαλαν στην κριτική παρουσίαση των συμπερασμάτων της μελέτης.

- Για την ενίσχυση του θεσμού της συμμετοχής του κοινού στην διαδικασία προτείνεται επί τόπου (στην περιοχή του έργου) επίσκεψη νομαρχιακών συμβούλων και διοργάνωση δημόσιας συγκέντρωσης / συζήτησης με συλλόγους και πολίτες και διαβίβαση στον κύριο του έργου των συστάσεων του κοινού.
- Οι απόψεις του κοινού και οι ενστάσεις του επιβάλλεται να συνεκτιμηθούν από την διοίκηση και την εγκρίνουσα υπηρεσία με πλήρη αιτιολόγηση της απόφασής τους.

Για τον έλεγχο των περιβαλλοντικών όρων

- Έκδοση των προβλεπόμενων από το Ν. 2242/94 κοινών υπουργικών αποφάσεων για τη στελέχωση και τον καθορισμό των αρμοδιοτήτων του Ειδικού Σώματος Ελεγκτών Προστασίας Περιβάλλοντος (Ε.Σ.Ε.Π.Π.) και καθορισμός της σχέσης τους με τα Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος (Κ.Ε.Π.ΠΕ.)
- Επαρκής στελέχωση κι εξοπλισμός των οργάνων ελέγχου τήρησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ήτοι Ε.Σ.Ε.Π.Π. και Κ.Ε.Π.ΠΕ.
- Θεσμοθέτηση των ελέγχων αποτελεσματικότητας των περιβαλλοντικών όρων κι εφαρμογή τους
- Θεσμοθέτηση πλαισίου αξιολόγησης των αποτελεσμάτων των ελέγχων αποτελεσματικότητας των περιβαλλοντικών όρων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ν. 1650/86 **‘Για την προστασία του περιβάλλοντος’** ΦΕΚ 160 Α / 18.10.86
2. Οδηγία 85/337/ΕΟΚ **‘Για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον’** 27.6.85
3. ΚΥΑ 69269/5387/90 **‘Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, περιεχόμενο Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), καθορισμός περιεχομένου Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΠΜ) και λοιπές συναφείς διατάξεις σύμφωνα με το Ν.1650/86’** ΦΕΚ 678 Β / 25.10.90
4. ΚΥΑ 75308/5512/90 **‘Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης των πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους για το περιεχόμενο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των Έργων και Δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του Ν.1650/86’** ΦΕΚ 691 Β / 2.11.90
5. Ν.2242/94 **‘Πολεοδόμηση περιοχών δεύτερης κατοικίας σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου, προστασία φυσικού δομημένου περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις’** ΦΕΚ 162 Α / 3.10.94
6. Ν.2508/97 **‘Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και των οικισμών’** ΦΕΚ 124 Α / 97
7. Ν. 2742/99 **‘Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις’** ΦΕΚ 207 Α / 7.10.99
8. Οδηγία 97/11/ΕΚ **‘Περί τροποποίησης της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον’** 3.3.97

9. Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας – ΔΙΠΕΧΩ **‘Περιβάλλον - Νομοθεσία’** Β΄ Έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1999
10. Μουσιόπουλος Ν. (επιμέλεια) **‘Προδιαγραφές για Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων’**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 1998
11. Nikolaou K., Toskas I., Hantzaridou A., Polyzou P. **‘Parametric evaluation of traffic related environmental impact statements in Thessaloniki’**, Protection and Restoration of the Environment IV, Stevens Institute of Technology and Aristotle University of Thessaloniki, pp.420-427, 1998